

Hacking Habitat. Art of Control

Ontsnappen uit ons eigen web

We twitteren, facebooken, appen en googlen er lustig op los. Daarmee laten we onze sporen na op internet en in sociale media. Kleinigheden, misschien, maar waardevol voor vele instanties en bedrijven. Via informatie die wij ongemerkt aan hen geven proberen zij ons te beïnvloeden en te sturen. Op die manier laten wij ons vangen in een web van algoritmes en systemen. De enige manier om er aan te ontsnappen is niet door verzet, maar door de mazen in de systemen te vinden, waardoor ze niet langer tegen ons werken, maar we ons voordeel er mee kunnen doen. Daar gaat de kunstmanifestatie *Hacking Habitat* over, legt curator Ine Gevers uit. Kunstwerken van meer dan 80 internationale kunstenaars laten ons ervaren, hoe technologische systemen ons in hun greep houden. Maar ze tonen ons ook hoe we ons ervan kunnen bevrijden. Deze opzienbarende en prikkelende tentoonstelling vindt vanaf 26 februari plaats in een passende omgeving: de gevangenis.

TEKST EN FOTO: ILLAND PIETERSMA

Ine Gevers sluit de deur achter ons. We hebben zojuist het personeelsgedeelte achter ons gelaten en staan nu in de daadwerkelijke gevangenis. „Hier, vlak boven ons hangt een enorme steen, die dreigend dichtbij komt”, vertelt ze. „Daar tegenover ons komen vanachter het glas verschillende kleuren op ons af, die onze stemming beïnvloeden. Op de andere kant is een lichtkast met de tekst ‘Other people think’, een citaat van componist John Cage, dat oproept om ieders denkwijze in zijn waarde te laten.” Ze wijst links op de gang naar de isoleercellen. Recht voor ons is Vleugel B, met op drie etages rijen van tientallen zware deuren. Welkom in *Hacking Habitat*.

Curator Ine Gevers schetst de sfeer van de kunstmanifestatie, zoals die vanaf 26 februari te beleven is in de voormalige gevangenis aan het Wolvenplein in Utrecht. Wanneer we haar in november spreken zijn de voorbereidingen nog in volle gang en staat er nog geen kunstwerk op zijn plek. Maar tijdens haar rondleiding weet Ge-

Waarom moeten we de gevangenis in ...

vers vol enthousiasme en beeldend duidelijk te maken wat ons met *Hacking Habitat* te wachten staat. „Dit is niet een tentoonstelling waarbij je naar plaatjes aan de muur kijkt. Er zijn games, performances, films, installaties en geluidskunstwerken. Hier ga je zien, horen, voelen en ervaren.”

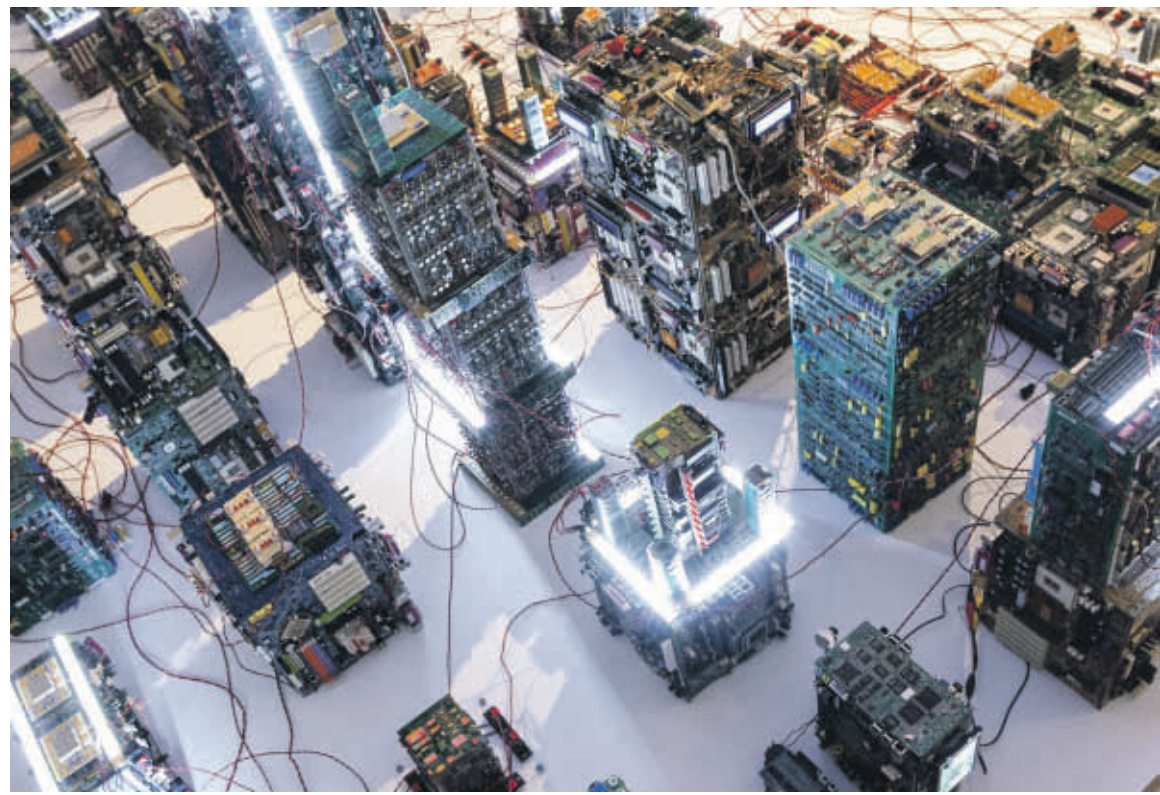
Hacking Habitat gaat over het web van hightech systemen waarin we steeds verder verstrikt raken, legt Gevers uit. „Bewakingscamera’s observeren ons, winkels weten via onze telefoon dat we langs lopen, alles wat we doen op internet en sociale media is interessant voor bedrijven. We leven in een tijd dat de overheid zich meer en meer terugtrekt, terwijl multinationals het meer en meer voor het zeggen krijgen. Wie niet in het systeem past, valt buiten de boot. We krijgen allerlei technische mogelijkheden en oplossingen aangeboden voor onze smartphone, tablet en computer. Die mogen we gebruiken.

In veel gevallen zelfs ‘gratis’. Maar wel in ruil voor onze data. Zo krijgen anderen ons in hun greep, en proberen ze ons te sturen. Daarom is deze plek, deze voormalige gevangenis, zo’n toepasselijke locatie voor deze kunstmanifestatie.

Hacking

Bij ‘hacking’ moeten we niet denken aan computercriminelen. „De term ‘hacken’ staat al heel lang voor het bedenken van oplossingen. In dit geval betekent *Hacking Habitat* het terugclaimen van onze eigen leefomgeving. Hoe ver zijn systemen van buitenaf al tot ons doorgedrongen, en hoe pakken we daar onze ruimte weer van terug? Een mooi voorbeeld is het project *New Alliance* van het Critical Art Ensemble. Dit Amerikaanse kunstenaarscollectief helpt bijvoorbeeld mensen die uit hun huis gezet dreigen te worden, omdat een projectontwikkelaar daar iets anders wil bouwen. Het Critical Art Ensemble geeft die bewoners ‘nieuwe vriendjes’ – de *new alliance*: met uitsterven bedreigde planten. Wanneer die gezaaid worden en op die plek gaan groeien, kan dat de sloopplannen voorkomen.” Een soort ‘flowerpower’? „Je zoekt een maas in het systeem, zodat je het systeem in je eigen voordeel laat werken.”

We zijn inmiddels in Vleugel B, een lange gang met cellen en balustrades. „Hier hoor je het dreigende geluid van drones. In alle cellen staan kunstwerken en installaties, terwijl in de gang continu performances worden opgevoerd. In het midden komen grote schermen te hangen, die refereren aan de drie hoofdthema’s in onze tentoonstelling: *Data & Surveillance*, *Finance & its Logics*, *Violence and its Counterstrike*. Op een van de monitors is een animatie van alle vluchtelin-

De *Nemesis Machine* van Stanza is een miniatuurstad van werkende computeronderdelen die, gevoed door de werkelijke dataflow uit Londen, het grote-stadsleven visualiseert.

Martijn Engelbregt vraagt zich met *Placebokunst* af of kunst invloed heeft op de gezondheid.

Het Parijse collectief *Claire Fontaine* stelt met de neoninstallatie *Sell your debt* het economische systeem waarin schuldhandelswaar is aan de kaak.

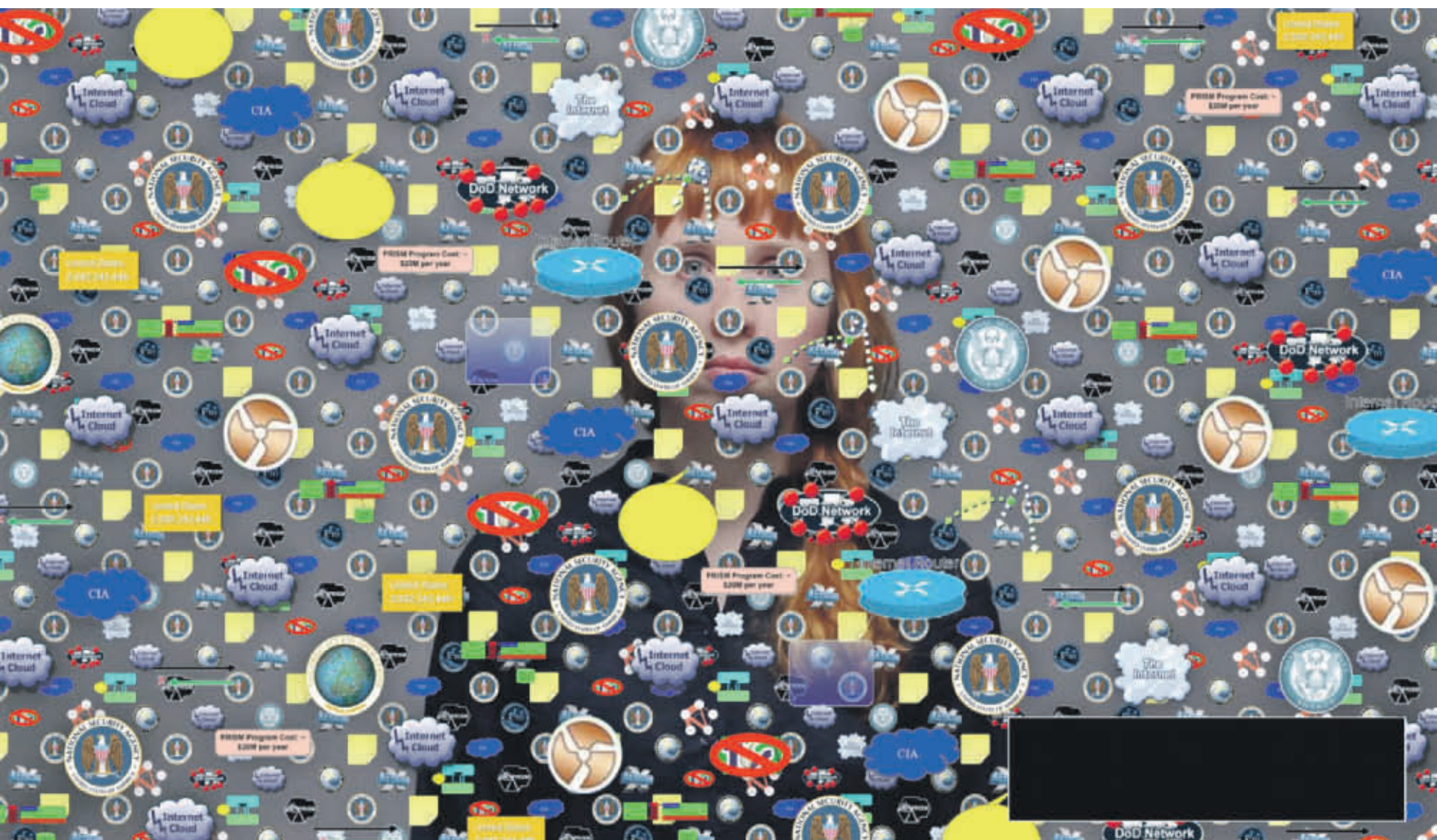
genstromen in Europa sinds de jaren tachtig. Het ziet er prachtig uit, maar het maakt je ook bewust dat die stromen steeds meer en meer worden. Op een ander scherm zie je de laatste technologie op het gebied van archeologie, waardoor je niet meer in de grond hoeft te graven. Er is een scan van een gebied in Bosnië. Het ziet er ‘wow’ uit, maar ondertussen stuit men op menselijke resten in de grond. Die tegenstelling van indrukwekkende technologieën en confronterende beelden komen regelmatig terug in *Hacking Habitat*.”

Gang der zuchten

„Maar deze manifestatie heeft niet de bedoeling om te shockeren”, benadrukt Gevers even later in de stilte. Hier is *Citizens band* van Angélique Mesiti te zien en te beluisteren. „Ze filmde muzikanten: een fluitist in de metro, iemand die viool speelt in een taxi. Mooie muziek, maar niemand luistert. Ze worden genegeerd. Het is een poëtische installatie die een andere kant van ons laat zien. Ook wij laten regelmatig prachtige parels links liggen en schenken geen aandacht aan wat anderen te melden hebben.” Verder gaat het, door de ‘gang der zuchten’, richting de luchtplaats. Wie weet lopen we in de voetsporen

Ine Gevers, artistiek leider van *Hacking Habitat*.

Het Nederlandse designduo Metahaven werkte mee aan de videoclip *Home*, waarbij zangeres Holly Herndon in een douche van merknamen staat.

van Herman Brood of Simon Vinkenoog, die hier ooit vastzaten wegens drugsbezit; of van Ferdinand Domela Nieuwenhuis (majesteitsschennis) of Peter La S., de kroongetuige in het grote liquidatieproces. Naast de luchtplaats is een kamer, die gereserveerd is voor de *Bonzenbunker*, een serie litho's die Joseph Beuys maakte nadat hij een bunker bij Bonn had bezocht. „Die was tijdens de Koude Oorlog gebouwd en natuurlijk bedoeld voor de ‘Bonzen’ – de bobo's. Beuys reageerde er op met een serie tekeningen met teksten waarin hij zijn boosheid uitte op de politiek en de elite.”

„Op *Hacking Habitat* laten we veel nieuwe kunstwerken zien. Zo hebben twaalf bekende Nederlandse kunstenaars de opdracht gegeven een werk te maken voor onze tentoonstelling. Maar met iemand als

sloot, voor de Documenta in 2012. Een ander indrukwekkend project komt van Johan Gimonprez die ook op Documenta furore maakte met *Dial History*, een film over vliegtuigkapingen. Momenteel legt hij de laatste hand aan een film over de wapenhandel, die hier vertoond wordt.”

Bij een binnenplaatsje met wat groen houdt Gevers even halt. „Er staan hier zaailingen, jonge boompjes, omgeven door hoge muren. Nu is het wonderlijke dat er aan de andere kant van de muren ook zaailingen zijn aangetroffen. Je kunt ze proberen gevangen te houden, toch weten ze blijkbaar aan de andere kant van de muur te komen. Dit is ‘hacking’ in een notendop. Er gebeuren dingen die niet kunnen of niet mogen dankzij creatieve overlevingsmechanismen.” En hoe zal de bezoeker van de tentoonstelling de gevangenis uiteindelijk verlaten? „Ik hoop dat die zich bewust geworden is dat we op een knooppunt staan en middels mooie, heftige, indringende of humorvolle kunst inzicht heeft gekregen hoe het net van technologische systemen zich om ons verdicht, maar ook dat er mogelijkheden zijn om er aan te ontsnappen. Vergelijk het met de oproep van Naomi Klein in haar boek *This changes everything* over het klimaat: we hebben niet veel tijd meer, maar als we allemaal de neuzen de zelfde kant op hebben en gezamenlijk de schouders er onder zetten, moet het lukken. Met dat gevoel zou je *Hacking Habitat* ook moeten verlaten.”

... en hoe komen we er weer uit?

Beuys gaan we even terug in de tijd. Daar tegenover staat bijvoorbeeld een installatie van William Kentridge, *The refusal of time*. Hij maakte deze kosmische film over hoe de uitvinding van tijd ook mensen uit-

Aram Bartholl (D) overbrugt met gevoel voor humor de kloof tussen de reële en de virtuele wereld.

Hacking Habitat: 26 februari tot 6 juni in Gevangenis Wolvenplein, Utrecht. Open: wo-zo 10-18. Meer informatie over toegangsprijzen en activiteitenprogramma: www.hackinghabitat.com Publicatie in Nederlands of Engels (€ 29,90) vanaf 12 februari te bestellen via website.

Meld je aan voor de nieuwsbrief op www.hackinghabitat.com en maak kans op kaarten voor de feestelijke opening op 26 februari in de voormalige gevangenis Wolvenplein in Utrecht.

TEDx Utrecht: Op 27 januari geeft artistiek leider Ine Gevers een TEDx-lezing over de ontwikkeling van Hacking Habitat. Zie tedxutrecht.com

Exploring Future Europe: In verband met het Europees Voorzitterschap van Nederland in 2016 presenteert Europarlementarier Agnes Jongerius Hacking Habitat namens de Gemeente en de Universiteit van Utrecht op 26 april in Brussel.

Deelnemend kunstenaars

Hacking Habitat toont werk van onder anderen Forensic Architecture (UK), Joseph Beuys (DE), James Bridle (UK), Felix Burger (DE), Centre for Political Beauty (DE), Johan Gimonprez (BE), Susan Hiller (USA), Samson Kambalu (MW), William Kentridge (SA), Laura Kurgan (USA), Metahaven (NL), Pedro Reyes (MX), Fernando Sanchez Castillo (ESP).

In totaal zijn er meer dan 36 nieuwe werken. Twaalf Nederlandse kunstenaars maakten speciaal in opdracht van Hacking Habitat werk: Merlijn Twaalfhoven, Lino Hellings, Dries Verhoeven, Martijn Engelbregt, Roy Villevoey, Melanie Bonajo e.a.

Still uit de film *The refusal of time* van William Kentridge.